

Hur stor är risken för upprepade rovdjursangrepp på tamdjur?

2008

VILTSCADE
CENTER

I alla områden i världen där stora rovdjur och boskap finns på samma ställe förekommer predation på boskap, i varierande omfattning. Tamdjursägare, rovdjursförvaltare och forskare har länge provat olika varianter för att skydda boskap från rovdjursangrepp med åtgärder som elstängsel, skyddsjakt och förstärkta natthägn.

Att i förebyggande syfte förse samtliga tamdjursbesättningar i ett större område med rovdjursavvisande åtgärder är oftast inte ekonomiskt möjligt. Då rovdjur

etablerar sig på nya platser kommer de oundvikligen att stöta på oskyddade besättningar. För att på ett så effektivt sätt som möjligt nyttja statliga medel för bidrag till åtgärder för att förebygga rovdjursangrepp är det viktigt att veta vilka åtgärder som är mest effektiva. Det är också viktigt att veta vilka tamdjursbesättningar som löper störst risk för rovdjursangrepp, eftersom bidrag till åtgärder i dessa besättningar kommer att förebygga fler angrepp än bidrag till besättningar med liten risk för angrepp.

I Sverige har rovdjursangrepp på tamdjur dokumenterats systematiskt av länsstyrelsernas besiktningsmän sedan 1997. Materialet är ovärderligt, bland annat för att

dokumentera effekter av olika förebyggande åtgärder. I det praktiska arbetet med att besiktiga misstänkta rovdjursangrepp på tamdjur kan man konstatera att talesättet ”en olycka kommer sällan ensam” verkar gälla även detta område. Ofta har en besättning som råkat ut för rovdjursangrepp blivit angripen ännu en eller flera gånger, inom relativt kort tid. Av denna anledning har Viltskadecenter rekommenderat länsstyrelserna att sätta in *akutåtgärder* direkt efter ett första angrepp på tamdjur, för att förhindra upprepade angrepp. De flesta länsstyrelser med regelbunden rovdjursförekomst har anammat detta arbetssätt och har utrustning för att förhindra fortsatta angrepp.

Hur stor är risken för upprepade angrepp?

Med uppgifter från 10 års dokumenterade rovdjursangrepp har vi nu kunnat testa i vilken utsträckning det faktiskt sker upprepade angrepp efter ett första angrepp på tamdjur. Vi redovisar utfallet i detta faktablad och diskuterar hur det kan användas för att effektivisera användandet av bidrag till att förebygga rovdjursangrepp.

Så här gjorde vi analysen

Under åren 1998 till 2006 skedde totalt 509 rovdjursangrepp (orsakade av björn, lodjur, varg och kungsörn) på får i Sverige, vilket resulterade i ungefär 2 000 döda får. Lodjur står för lite drygt hälften av alla angrepp (55 %). I takt med att vargstammen ökat har också andelen vargangrepp ökat och står i materialet för en fjärdedel av angreppen (25 %). Angreppen av kungsörn är så få (24 st) att de inte gått att analysera. Vi har därför uteslutit dem från analy-

Nattintag innebär även extra utfodring av djuren.

serna och gjort beräkningarna på de resterande 485 angreppen.

Beräkningarna är gjorda för de områden i Sverige som haft dokumenterade angrepp av respektive rovdjursart (*rovdjursområden*). Om två eller flera angrepp inträffade på samma gård inom ett år betraktade

vi det som *upprepade angrepp*. Vi har uteslutit angrepp som ligger mer än 1 km ifrån varandra, för att inte av misstag behandla två gårdar med samma namn som en och samma gård. Analyserna är endast gjorda på fårbesättningar, men vi bedömer att resultaten kan tillämpas på alla typer av tamdjursbesättningar.

Tabell 1. Sammanställning av angrepp av de olika rovdjursarterna

	Björn	Lodjur	Varg
Antal angrepp på får under 1998-2006	95	269	121
Antal angrepp följt av ett andra angrepp inom 12 månader	19	37	25

Resultat

I genomsnitt utsätts 0,3 % av fårbesättningarna i rovdjursområden för ett rovdjursangrepp varje år. Bland de besättningar som har haft angrepp av rovdjur har 17 % fått ytterligare minst ett angrepp under det följande året. Av de 485 angreppen var 81 st upprepade angrepp. En gård som haft ett angrepp löper med andra ord 57 gånger högre risk att angripas igen jämfört med en gård i samma område som inte haft något angrepp (se tabell 1).

Vi fann ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan rovdjursarterna beträffande deras benägenhet att återkomma till en redan angripen gård.

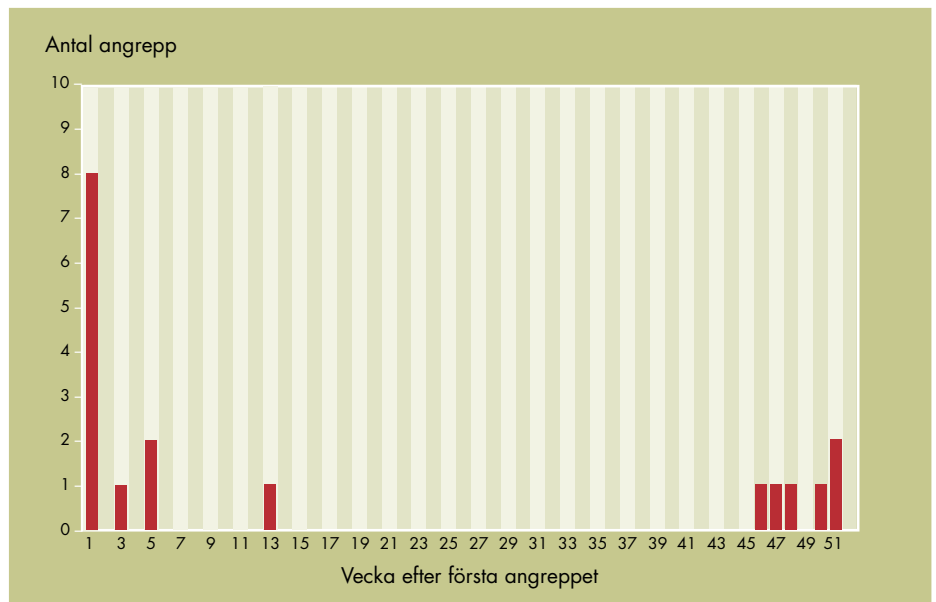
När är risken för upprepade angrepp som störst?

Redan under den första veckan efter det första angreppet inträffade 47 % av de påföljande björnangreppen, 32 % av de påföljande vargangreppen och 24 % av de påföljande lodjursangreppen (figurerna 1, 2 och 3). Mer än hälften av de angrepp som följde efter ett första angrepp inträffade under de fem första veckorna (63 % för björn, 60 % för varg och 50 % för lodjur).

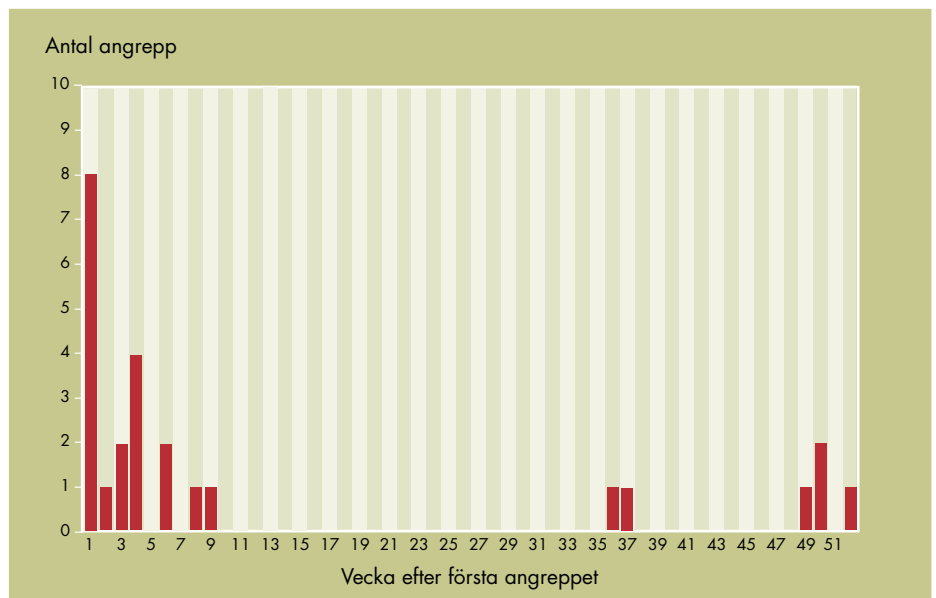
Risken för att en besättning ska angripas av rovdjur är alltså som allra störst veckorna direkt efter ett tidigare rovdjursangrepp.

En möjlig förklaring till detta mönster kan vara att de flesta rovdjursarter ofta återkommer till större byten om de inte kunnat äta upp allt kött vid det tillfälle då bytet dödades. Ibland gömmer rovdjuren rester av bytet i avsikt att komma tillbaka senare. Om det fortfarande finns tamdjur kvar på platsen då de kommer tillbaka är risken stor för att ytterligare tamdjur angrips. Troligtvis kommer rovdjuren också ihåg att det fanns byten på den aktuella platsen och kan återkomma vid ett senare tillfälle för att undersöka om det fortfarande finns bytesdjur kvar.

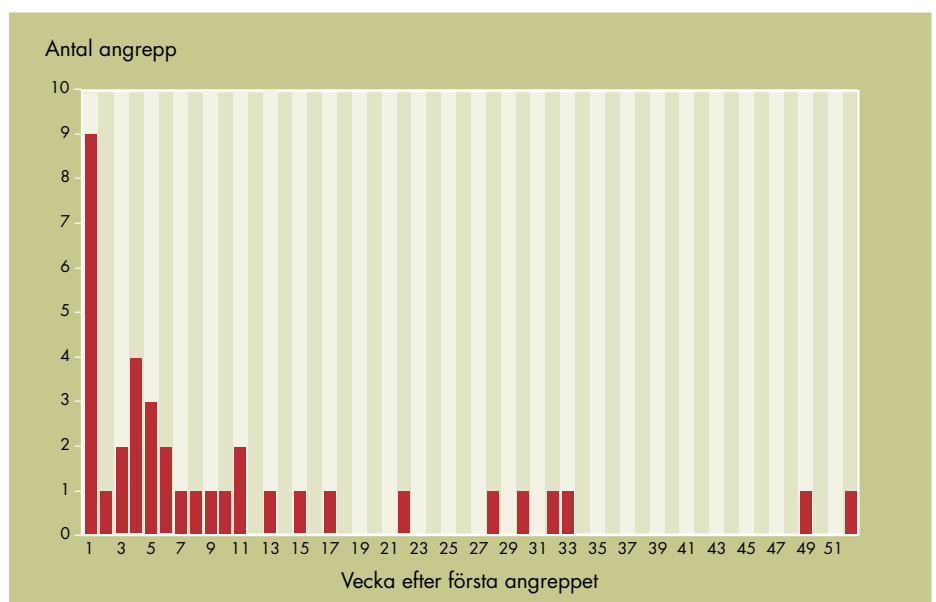
Risken för rovdjursangrepp är störst veckorna efter ett första angrepp!

Figur 1. Antal upprepade angrepp av björn under ett år från det första angreppet.

Figur 2. Antal upprepade angrepp av varg under ett år från det första angreppet.

Figur 3. Antal upprepade angrepp av lodjur under ett år från det första angreppet.

Akutåtgärder är viktiga

Eftersom risken för att en fårbesättning ska angripas av rovdjur är så stor direkt efter ett första angrepp (57 gånger högre än i besättningar som inte haft angrepp) bör förebyggande åtgärder sättas in omgående för att förhindra ytterligare angrepp. Genom att i första hand satsa på att förebygga rovdjursangrepp i besättningar som just blivit angripna får man den mest effektiva användningen av de skattemedel som är avsatta för att förebygga skador orsakade av stora rovdjur.

Eftersom akutåtgärder inte är permanenta är de ofta inte särskilt kostsamma. Det viktiga är att de finns tillgängliga vid behov och att utbildad personal snabbt kan bistå djurägare med material och råd om hur man använder det. För att få god effekt bör akutåtgärder sättas upp direkt efter genomförd besiktning, eftersom risken för upprepade angrepp avtar gradvis. Tumregeln bör vara att någon form av akutåtgärd ska ha genomförts innan nästa natt.

När akuta åtgärder väl har vidtagits bör man diskutera om man

Lapptyg är en snabb och effektiv akutåtgärd att sätta in efter ett vargangrepp.

ska satsa på permanenta åtgärder i den aktuella besättningen.

Exempel på akutåtgärder är:

- Nattintag
- Nattfålla
- Elnät
- Lapptyg
- Ljusskrämmor
- Ljudskrämmor

Mer information om åtgärder mot rovdjur finns på www.viltskadecenter.se.

Foto: Jens Karlsson
ISBN 978-91-977318-2-9

**VILTSCADE
CENTER**

Grimsö Forskningsstation
730 91 Riddarhyttan
Telefon: 0581-920 70,
69 73 35
www.viltskadecenter.se
viltskadecenter@ekol.slu.se

Viltskadecenter är ett serviceorgan för myndigheter, organisationer, enskilda näringsidkare och allmänheten. Centret arbetar på uppdrag av Naturvårdsverket. Viltskadecenter bistår bland annat med information om förebyggande åtgärder för att förhindra skador från fredat vilt.